

Henrik Bye Lorentzen

Rusmidlers påvirkning på elevers skolegang igjennom ungdomsskolen og videregående

Bacheloroppgave i Vernepleie

Bacheloroppgave i Vernepleie
Veileder: Mats Ole Almo Ellingsen

Mai 2023

Henrik Bye Lorentzen

Rusmidlers påvirkning på elevers skolegang igjennom ungdomsskolen og videregående

Bacheloroppgave i Vernepleie

Bacheloroppgave i Vernepleie
Veileder: Mats Ole Almo Ellingsen
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for medisin og helsevitenskap
Institutt for psykisk helse

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Tittel: Hvilken påvirkning har rusrelaterte utfordringer på elevers skolegang fra ungdomsskolen og ut videregående?

Elever i skoleverket kan være eksponert for rusbaserte utfordringer. Dette kan være utfordringer knyttet til skolemiljø, enkelt elever og/eller familie- og sosiale liv. Dette kan skyldes blant annet innflytelse fra underholdning, innflytelse fra jevnaldrende og sosialt press, men også familiære faktorer og akademiske faktorer.

Formålet med denne studien er å undersøke hvilken påvirkning rusmisbruk har på elevenes skolegang og hvilke faktorer som kan være beskyttende og hvilke som setter elevene i risikozonen, samtidig som jeg ønsker å se på hvilke tiltak som kan iverksettes for å forebygge problematikken. Artiklene som er benyttet i oppgaven belyser relevant tematikk, som senere i resultatdelen delegeres i tre hovedtemaer: 1) akademisk prestasjon, 2) akademisk engasjement og 3) Tiltak videre og forebyggende arbeid.

Denne litteraturstudien diskuterer hvilken påvirkning rusmisbruk har på akademisk engasjement og akademiske prestasjoner, og drøfter hvordan vernepleieren kan jobbe forebyggende for å minimere rusproblematikken på skolen.

Nøkkelord: Rus, akademisk engasjement akademisk prestasjon, vernepleie

Summary

Title: Substance use and its impact on pupils educational schooling

Students in middle school and high school may be exposed to substance-related challenges. These challenges can be related to the school environment, individual students, and/or family and social life. This can be attributed to influences from entertainment, peers, social pressure, as well as familial and academic factors.

This study aims to investigate the impact of substance abuse on students' academic performance and to identify protective and/or risk factors for the students. Additionally, I aim to explore preventive measures that can be implemented to address these issues. The articles utilized in this study shed light on relevant topics, which are later categorized into three main themes in the results section: 1) academic achievement, 2) academic engagement, and 3) further interventions and preventive work.

This literature review discusses the influence of substance abuse on academic engagement and academic performance and explores how an intellectual disability nurse can proactively work to minimize substance-related problems in schools.

Keywords: Substance, Academic engagement, academic performance, intellectual disability nurse

Innhold

1.0 Innledning	4
1.1 Begrunnelse for valg av tema	4
1.2 Problemstilling.....	4
1.3 Avgrensning.....	4
1.4 Oppgavens hensikt og relevans for vernepleierfaget	5
1.5 For-forståelse.....	5
1.6 Begrepsavklaring	6
1.7 Oppgavens disposisjon	6
2.0 Teori	7
2.1 Vernepleierens rolle i skolen.....	7
2.2 Teoretiske perspektiver på rusmiddelavhengighet	8
2.3 Rusforebyggende arbeid i skolen.....	9
3.0 Metode	10
3.1 Fremgangsmåte	10
3.2 Søkehistorikk	12
Tabell 1. Søkehistorikk Pubmed.....	12
Tabell 2. Søkehistorikk Eric.....	12
Tabell 3. Søkehistorikk JAMA Psychiatry.	13
3.3 Litteraturmatrise	13
Tabell 4. Artikkel 1	13
Tabell 5. Artikkel 2.	15
Tabell 6. Artikkel 3.	17
Tabell 7. Artikkel 4.	18
Tabell 8. Artikkel 5.	20
3.4 Tematisk analyse.....	22
Tabell 9. Aveyards tematiske analysemodell.....	22
4.0 Resultater	23
4.1 Akademisk prestasjon	23
4.2 Akademisk engasjement.....	24
4.3 Tiltak videre og forebyggende arbeid	25
5.0 Diskusjon	26
5.1 Rusmidlers påvirkning på elevers skolegang	27
5.2 Vernepleierens rolle i rusforebyggende arbeid i skoleverket	29
6 Konklusjon	32
7.0 Litteraturliste	33

1.0 Innledning

1.1 Begrunnelse for valg av tema

Fra arbeidserfaring igjennom studiet har jeg fått god innsikt i hva rusmisbruk kan resultere i senere i livet. Det var først i vår fordypningspraksis på tredjeåret at jeg fikk observert utfordringer knyttet til rus i ungdomsalder, da jeg som oftest har jobbet med voksne mennesker. Dette ga meg en god innsikt i hvordan vernepleiere kan bidra til å forebygge og støtte ungdommene som befinner seg i disse utfordringene. Det er det jeg ønsker å se på i denne bacheloroppgaven, hvordan kan rusmisbruk påvirke skolegangen til elever fra ungdomsskolen og årene fram til universitetet, og hva kan vi som vernepleiere bidra med?

Resultatene fra den europeiske skoleundersøkelsen ESPAD viser en stadig økning i cannabis bruk blant ungdommer i 16års-alderen. Den norske statistikken samsvarer også med statistikken i våre naboland (FHI, 2018). Statistisk sentralbyrå fant også at 11% av ungdommer i alderen 16-24 hadde brukt cannabis i 2016. Jeg ønsker i denne oppgaven å se på sammenhengen mellom rusmiddelbruk og skolegang for å legge grunnlag til å kunne se på videre tiltak for forebyggende arbeid og betydeligheten av det (Statistisk sentralbyrå, 2019).

1.2 Problemstilling

I lys av dette vil problemstillingen være:

Hvilken påvirkning har rusrelaterte utfordringer på elevers skolegang fra ungdomsskolen og ut videregående?

1.3 Avgrensning

Formålet bak denne problemstillingen er å finne både årsaker til de rusrelaterte utfordringene, men også finne konsekvensene for dem. Jeg kommer hovedsakelig til å basere oppgaven på forskning gjort blant ungdommer i et aldersspenn fra 13-25 år for å

se på årsaker og konsekvenser både på ungdomsskolen, videregående skole og eventuelt universitet/college. Oppgaven kommer til å omhandle rusmidler som et helhetlig begrep hvor dette innebærer sentralstimulerende midler, hallusinogener, alkohol, opioider og sniffstoffer. Jeg har bevisst valgt å ikke sentralisere problemstillingen rundt et gitt rusmiddel, da jeg ønsker å se helhetlig på rusmidlene som en utfordring, men samtidig spesifisere oppgaven. Jeg kommer til i denne oppgaven å se på hvilke tiltak forskningen anbefaler å sette i gang og prøve å finne grunnlag igjennom forskning for hvilke tiltak som senere kan iverksettes og samtidig belyse at det behøves kompetanse hos vernepleiere og andre ansatte i skolehelsetjenesten for å jobbe tett opp imot dette.

1.4 Oppgavens hensikt og relevans for vernepleierfaget

Hensikten med denne oppgaven er å belyse hvilke konsekvenser rusmidler kan ha for elevers skolegang igjennom ungdomsårene og hvilken kompetanse dette krever hos vernepleiere og andre ansatte i skoleverket. Dette vil bli gjort gjennom en litteraturstudie med formål om å finne konsekvensene av rusbruk blant ungdommer i skoleverket. Dette kan samtidig belyse hvilken rolle vernepleieren spiller i slike situasjoner og hvilken kompetanse som kreves.

1.5 For-forståelse

Min forforståelse av tematikken kan være svekket av min relasjon til problemstillingen. Jeg har under studiet jobbet på spesialpost for psykose og rus, og denne forforståelsen fra kombinasjonen med psykose kan svekke min forforståelse til temaet ved at det ikke er relevant hos de forskningsartiklene jeg kommer til å bruke i bacheloroppgaven.

Grunnet god kjennskap til rusrelaterte utfordringer fra både praksis og arbeidserfaring vil det ligge personlige synsvinklinger og meninger om tematikken. Denne forforståelsen kan være en god ressurs da den gir forhåndskunnskaper til problemstillingen og vil også medføre at det vil være enklere å forstå seg på relevante faglige begreper og litteratur. Jeg vil samtidig under denne studien prøve å holde meg objektiv til problemstillingen for å ikke danne et fordomsfullt grunnlag i oppgaven.

En svakhet som kan komme av forforståelsen er en forutinntatt holdning til tematikken basert på min praktiske erfaring. Det vil være sentralt å kunne kjenne på disse styrkene og svakhetene når resultatene fra forskningen skal behandles og knyttes opp imot teorien.

1.6 Begrepsavklaring

Jeg kommer i denne oppgaven til å se hvordan rusmidler påvirker forholdet til skolen og kommer derfor til å komme innom forskjellige skolesystem, hvor det kan være forskjeller. I Norge bruker vi f.eks. karakterer målt i en skala fra 1-6 eller F-A, og USA måles det i GPA, altså grade point average som måles fra 0-4. Jeg har lagt meg merke til disse begrepene da karakterer kan gi en god gjenspeiling av elevenes prestasjon på skolebenken.

1.7 Oppgavens disposisjon

Oppgaven er strukturert i syv forskjellige deler: en innledning, teoridel, metode, resultat, diskusjon, konklusjon og en avsluttende litteraturliste. Teoridelen vil undersøke relevante emner som vil støtte opp problemstillingen. Disse emnene vil omfatte rusrelaterte utfordringer, rusmisbruk, akademisk prestasjon og engasjement og vernepleierens rolle.

I metodedelen vil jeg beskrive søkehistorikken som er benyttet for å finne litteratur og litteraturmatriser for hver artikkel, samt som jeg i etterkant av dette drøfter valg av tematikk og viser fram til en tematisk analyse.

Resultatene fra disse artiklene vil bli diskutert i resultatdelen. Deretter vil jeg drøfte relevante temaer i forhold til resultatene fra artiklene og relatere disse til problemstillingen som er presentert i avsnitt 1.2.

Til slutt vil jeg konkludere ved å oppsummere funnene og resultatene i oppgaven, etterfulgt av en litteraturliste som inneholder anvendt litteratur, både vitenskapelige artikler og tilleggslitteratur som har støttet opp problemstillingen.

2.0 Teori

2.1 Vernepleierens rolle i skolen

Gjertsen et al. (2018) forteller om et dokumentert behov for en supplerende av yrkesgrupper med sosialpedagogisk fokus både i og utenfor klasserommet for å bistå lærerrollen. En oppvekst preget av oppgaver som skal mestres, stress, press og prestasjoner som skal oppnås gir et behov for tverrfaglig kompetanse i skolen for å fremme trygghet, tilhørighet og trivsel. Gjertsen et al. (2018) forteller at vernepleiere spesielt har gode forutsetninger for å styrke skolens oppgaver knyttet til det psykososiale og dekke barnas behov i en inkluderende skole for å ivareta en svært sentral del i velferdssamfunnet (Gjertsen et al., 2018, s. 1-17).

I Regjeringens strategi for god psykisk helse «Mestre hele livet» (2017-2022), finner man en satsning hos barn og unge i det systematiske folkehelsearbeidet. I det psykisk helsefremmende arbeidet presenterer regjeringen en rekke kjerneelementer hvor et av dem er at «Alle bør ha tilgang til et lokalmiljø som legger til rette for rusfrihet. Det å holde seg fri for rusmiddelbruk i ungdomsårene er et viktig bidrag til å redusere rusavhengighet i framtidens voksne befolkning» (Regjeringen, 2017, s. 42). Det påpekes at foreldres rusmiddelbruk kan medføre en vanskelig oppvekst hos barna, og at barn med foreldre med alkoholmisbruk har 2,4 ganger forhøyet risiko for å oppleve negative ettervirkninger (Regjeringen, 2017, s. 16).

I Regjeringens strategi for ungdomshelse 2016-2021 understrekes det at «Det er behov for å utvikle bedre metoder for å avdekke barn og unge med rusproblemer og styrke kunnskapen og kompetansen om rusproblematikk blant dem som jobber i tjenesten» (Regjeringen, 2016, s. 21). Skolen vil være en av de mest sentrale arenaene for å nå både barn og ungdom. Det pliktes videre i Opplæringsloven § 9A-2 «Alle elever har rett til eit trygt og godt skolemiljø som fremjar helse, trivsel og læring.» (Retten til et trygt og godt skolemiljø, 2023, § 9 A-2).

Som vernepleier i skolen har man anledning til å kunne jobbe målrettet innfor miljøarbeid. Med en dobbelkompetanse av medisin og pedagogikk kan man jobbe mot en inkluderende og tilrettelagt læringsarena for å legge til rette for så gunstig læring som mulig. Kunnskap om målvalg og selvbestemmelse samt en inkluderingspedagogikk legger et godt grunnlag for å kunne jobbe tett opp imot hver enkelt elev og klasser som en

helhet, samtidig som man kan jobbe tverrfaglig med andre instanser slik som barnevernstjenesten, foreldre, hjem og eventuelt andre kommunale institusjoner (Fellesorganisasjonen, 2017, s. 1-4).

Innenfor vernepleierens yrkesprofesjon omtaler Brask et al. (2016, s. 42) fire kjerneroller: brobyggerrollen, partnerrollen, pådriverrollen og ansvarsrollen.

Brobyggerrollen er rollen som er samhandlende på et større systemnivå hvor arbeidsoppgavene blir å samhandle med andre eksterne roller slik som familie, nærpåersoner, nettverk, andre profesjoner og/eller tverrfaglige team. Denne rollen har som mål å kunne tilby individet et godt tilrettelagt og helhetlig tjenestetilbud (Brask et al., 2016, s. 42).

Partnerrollen vektlegger det å arbeide på individnivå og samarbeide med individet. Denne rollen spiller en sentral rolle i det å vedlikeholde individets rett til medvirkning og selvbestemmelse (Brask et al., 2016, s. 41).

Pådriverrollen omtaler vernepleierens handlinger på et systemnivå hvor det viser til vernepleierens ansvar som samfunnsmandat hvor man som profesjonsutøver stiller opp for individets rettigheter og plikter til å tilrettelegge for likestilling og medbestemmelse på lik linje med andre i samfunnet (Brask, et al., 2016, s. 42).

Den siste rollen er ansvarsrollen. Denne rollen er handlende på individnivå hvor vernepleieren må ta ansvar for og ta valg på vegne av individet. Denne rollen krever en beslutningsevne og en evne til etisk refleksjon for å kunne finne en løsning og ta et valg som er det beste for individet (Brask et al., 2016, s. 42).

2.2 Teoretiske perspektiver på rusmiddelavhengighet

Reidar Hole (2014, s. 56-67) forteller om flere forståelsesmetoder ovenfor rusproblemer. To sentrale forståelsesmetoder for rusproblematikken som blir drøftet av Hole er forståelsen for valg, læring og tankefeil og systematisk.

I den førstnevnte forståelsesmetoden vektlegges valg, læring og tankefeil, hvor fellesnevneren er at rusmidlene enten er et valgt bruk som fortsetter å være et mer eller mindre rasjonert valg, som videre kan utvikle seg til å bli et problem igjennom læringsprosesser ved repeterende valg. Valgene mennesker tar overfor rusmidler kan være valg vi tar igjennom et rasjonelt valg etter en beslutningsprosess hvor vi som individer vil ta et valg tross av negative konsekvenser. Dette kan eksempelvis være å vite de negative resultatene av inntak av cannabis, men hvor vi tross av viten om konsekvensene tar valget om å innta (Hole, 2014, s. 60-62).

En annen forståelsesmåte for rusinntak er selvmedisinering. Individet kan innta rusmidler i en form for selvmedisinering og bruke dette til å behandle problemer individet strever med. Dette kan være i form av angst, stress på skolen, prestasjonspress, mobbing og andre negative implikasjoner man kan møte på under skolegangen. Rusmiddelbruken kan samtidig forstås som en læringsprosess hvor individet kan oppleve en form for belønning under inntakelsen, som senere øker sjansen for repeterende eller ny rusmiddelbruk. Denne belønningsfølelsen som rusmiddelbruken kan innebære kan videre forsterke f.eks. inntak av cannabis i skolen for å dempe angstrelaterte symptomer som individet kan føle på. Skulle dette ha en belønnende effekt kan rusmiddelbruken vedvare (Hole, 2014, s. 61).

Ifølge Hole (2014) har vi to systematiske forståelses metoder for å forstå rusmiddelbruk: marginalisering og meningsdannelse. Marginaliseringen tar for seg samfunnsmessige forhold som påvirker individets rusmiddelbruk og avhengighet. Bruken blir forstått som en utvikling hvor individet tar til seg kompetanse og tilhørighet i et misbrukermiljø hvor man senere får mindre muligheter og tilknytning hos tidligere og andre miljø. Individet vil da bli konstruert som en misbruker i samfunnet hvor man havner utenom. Individet vil da bli ekskludert fra det gode samfunn og oppleve å bli marginalisert som et resultat av rusmiddelbruken (Hole, 2014, s. 57-65).

Meningsdannelse tar for seg de eksterne faktorene og hvordan disse kan påvirke individet og lede dem inn i rusmiddelbruken. Rusproblematikken oppstår da igjennom relasjoner og sosiale sammenhenger hvor de resulterer i livsbelastninger. Løsningen hos individet i disse tilfellene vil ofte være problemet og vil medføre enn rekke andre tilleggsproblemer (Hole, 2014, s. 57-65).

Hole (2014, s. 62-63) beskriver også læringsperspektivet hvor man retter oppmerksomheten mot hvordan tankefeil kan bidra til å utvikle rusproblematikk. Denne tankefeilen beskriver hvordan våre tanker om hendelser påvirker hvordan vi opplever dem, og hvordan vi kommer til å handle i reaksjon av dem. Ved rusproblemer har da individet utviklet en automatisk negativ tanke som bidrar til å forsterke problemet. Gjerne selvkritisk innhold som over tid vil bli en negativ spiral. I denne tankefeilen gjelder det å kunne bryte fra denne tankeprosessen med lav mestringstro kombinert med selvkontroll og stresshåndtering (Hole, 2014, s. 63).

2.3 Rusforebyggende arbeid i skolen

Forskning på rusforebyggende arbeid kan reflektere en kompleks realitet hvor det er vanskelig å danne seg et enkelt svar. Ungdom i Norge har en gjennomsnittlig debutalder

for alkohol på 15 år. Alkohol og rusmidler har en sterk rolle i moderne underholdning slik som musikk, serier, kultur og filmer, noe som eksponerer barn og unge i tidlig alder (Hole, 2014, s. 85-90).

Hole (2014, s. 90-93) konstaterer at det er særdeles viktig å jobbe med rusforebyggende arbeid i skolen og videreutvikle dette. Det å kunne støtte opp både ungdommen som individ, men også jobbe tiltaksrettet opp imot klasse- og skolemiljø.

I noen tilfeller vil det befinne seg elever som står i risikozonen som trenger særlig oppfølging. Eksempelvis er dette ungdommer som er i kontakt med barnevernet, ungdom og barn i innvandringsgrupper og som kommer fra fattige familier med og uten helse- og sosiale problemer. Dette gjelder spesielt ungdom som har foreldre med egne rusbaserte- og/eller psykiske vansker. Andre faktorer kan være dårlige karakterer, mye fravær, kriminell aktivitet, svake sosiale ferdigheter og utestenging fra skolen (Hole, 2014, s. 90-93).

Tidlig og målrettet innsats er sterke verdier som ligger til grunn i et godt forebyggende arbeid, kombinert med kartleggingsverktøy og andre tiltak. Samtidig som man jobber forebyggende ved å legge til rette for en god oppvekstsituasjon må man sette inn innsats i de særskilte behovene ungdommen har. Ungdommer med lese- og skrivevansker trenger god oppfølging og hjelp til å mestre disse vanskene, både for å kunne oppleve mestring på skolen, men også fordi slike vansker er en risikofaktor for rusproblematikk. For det forebyggende arbeidet rettet mot ungdom i risikozonen gjelder det å legge til rette for en god oppvekstsituasjon (Hole, 2014, s. 90-91).

Eksempler på dårlige oppvekstfaktorer kan være kontakt med barnevernet, lese- og skrivevansker og sosial ekskludering (Hole, 2014). Et tiltak barnevernet kan i gang sette et MST (Multisystemisk terapi). Denne formen for terapi gjennomføres i hjemmet og skal skreddersys hver familie ut ifra deres behov. Denne formen for miljøterapi har som mål å styrke familiens oppdragelsespraksis og styrke deres omsorg samtidig som man ønsker å øke ungdommens deltakelse i positive aktiviteter (Hole, 2014, s. 92-93).

3.0 Metode

3.1 Fremgangsmåte

Jeg initierte søkeprosessen ved å utforske forskjellige databaser med ulike emneknagger for å få en oversikt over eksisterende forskning.

Fra start av inneholdt problemstillingen min både angst og rusproblematikk, men ble spesifisert til rusproblematikk da jeg fant det nødvendig at problemstillingen ble for bred og jeg ville spesifisere oppgaven. Deretter gikk jeg systematisk til verks og søkte etter forskning som omhandlet "substance abuse" og/eller "drug abuse", samtidig som jeg søkte etter "academic achievement" og/eller "academic engagement". Jeg benyttet meg av å søke på engelsk da jeg tidligere i søkeprosessen fant mer forskning tilknyttet problemstilling og fant det nødvendig å finne så mye forskning som mulig.

Et felles kriteriet for forskningen var at de ikke skulle være eldre enn 10 år gammel. Det ble også søkt etter forskning som var utgitt de siste tre årene for å se om det var gjort nye funn og om de viste forskjellige resultater enn de eldre. Jeg ekskluderte også metaanalyser og oversiktsartikler.

Overskriftene i søkene ble raskt gjennomgått for å finne relevans til problemstillingen. Dersom overskriftene viste relevans, ble abstraktet lest. Dersom abstraktet ikke var relevant for oppgaven, ble artikkelen ekskludert. Til slutt endte jeg opp med 5 forskningsartikler som jeg vil benytte i oppgaven.

Samtlige av de inkluderte artiklene er på engelsk, 4 benytter seg av kvantitativ metode og 1 benytter seg av kvalitativ metode. Dette kan fremstå som en svakhet i oppgaven. Det kunne vært til fordel å ha en større variasjon av den empiriske dataen da kvalitative studier gir en bedre innsikt i individene som blir brukt i forskningen, i dette tilfellet elevene. På grunnlag av oppgavens krav om 5 artikler har det måtte blitt tatt noen valg som har gått på bekostning av andre artikler. Det har derfor blitt tatt et valg om å søke etter og innhente informasjon for å danne et statistisk generaliseringsgrunnlag for å se på statistikken ovenfor sammenhengen mellom rusinntak og dets sammenheng med elever i ungdoms- tidlig voksen årene og dets påvirkning på akademisk prestasjon og engasjement.

De inkluderte artiklene har god geografisk spredning. Tre er fra USA, en Skandinavia og en fra Nord-Afrika. Dette kan mulig være en svakhet i oppgaven ettersom funnene muligens ikke kan generaliseres til vårt ståsted her i Norge. Dette kan være en svakhet for problemstillingen da eksterne forhold ikke samsvarer med forholdene her i Norge, men til tross for den geografiske spredningen, har forskningen likevel mange av de samme funnene, noe som kan styrke argumentet om at tilstanden er tilnærmet lik uavhengig av geografisk ståsted.

Under lesingen av artiklene benyttet jeg sjekklistene fra Helsebiblioteket for kvantitative og longitudinelle studier. Dette verktøyet viste seg å være nyttig under lesingen, både for å ekskludere artikler og for å styrke valget av artiklene jeg valgte å inkludere i oppgaven.

3.2 Søkehistorikk

Tabell 1. Søkehistorikk Pubmed

Søkedato	Søk nr.	Søkeord og ordkombinasjoner	Avgrensninger Database	Antall treff	Leste abstract	Leste artikler	Artikler inkludert
14.04.23	1	School AND academic achievement AND substance AND drugs	Publication year 2014-2023, Free full text	25	3	3	3
3.05.23	5	Substance use AND Protective Factors AND School AND Adolescents	Publication last 10 years Free full text	324	2	2	0

Tabell 2. Søkehistorikk Eric

Søkedato	Søk nr.	Søkeord og ordkombinasjoner	Avgrensninger	Antall treff	Leste abstarct	Leste artikler	Artikler inkludert
14.04.2023	2	Substance Abuse AND Academic Achievement AND school	Peer reviewed only, since 2014	87	2	2	1
18.04.2023	3	Substance Abuse AND Drug Abuse AND Academic Achievement	Peer Reviewed only, since 2014	91	2	1	0

Tabell 3. Søkehistorikk JAMA Psychiatry

Søkedato	Søk nr.	Søkeord og ordkombinasjoner	Avgrensninger Database	Antall treff	Leste abstract	Leste artikler	Artikler inkludert
20/04-2023	4	Academic Achievement and Drug Abuse	2013-2023	97	1	1	1

3.3 Litteratormatrise

I denne oppgaven vil de fem utvalgte vitenskapelige artiklene bli presentert i tabeller for å danne en litteratormatrise som systematisk sammenfatter hovedelementene fra hver artikkel og deres innhold. Tabellene vil bli nummerert fra 1 til 5, og vil inneholde informasjon om referanse, hensikt, metode, utvalg, resultater, vurdering av kvalitet, relevans og etikk.

Tabell 4. Artikkel 1

Full referanse	Arria, A. M., Bugbee, B. A., Beck, K. H. & Fryer, C. S. (2019). Substance use, academic performance and academic engagement among high school seniors. <i>Journal of School Health, 2019 (2), s. 145-156.</i> https://doi.org/10.1111/josh.12723
Hensikt	Hensikten var å undersøke hvilken påvirkning bruk av rusmidler har på akademisk prestasjon og akademisk engasjement
Metode	Det er brukt kvantitativ metode hvor forfatteren innhentet data fra en tidligere analyse (2015 Monitoring the Future survey) fra 2015 for å analysere den.
Utvalg	Utvalget består av 9578 elever på 12th grade (andre året) på videregående fra både offentlige

	<p>og private skoler. De innhentet også andre variabler som kjønn, alder, etnisitet, foreldres høyeste utdanning, arbeidstimer på jobb hver uke, skoleår, geografisk lokasjon og hvilken type linje de gikk.</p>
Resultater	<p>Funnene i studien:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De fant i studien at elever som holder seg avholds igjennom hele livet har en lavere tendens til å skulke og få lavere karakterer, og innehar høyere akademisk engasjement sammenlignet med de som bruker eller har brukt rusmidler. Elever som hadde inntatt rus det siste året hadde en 2.71 større sjanse for å skulke skolen og en 1.74 større sjanse for å få dårlige karakterer - Et godt helsefaglig og forebyggende rusarbeid i skolen er essensielt for å fremme akademisk prestasjon og engasjement.
Kvalitetsvurdering	<p>Styrker: Sterke akademikere som gjennomførte analysen. Stort representativt utvalg av elever fra forskjellige sosiodemografiske områder, forskjellig etnisitet og kjønn. Et bredt spekter av elever for å kunne forske helhetlig på hvilken påvirkning rusbruken har.</p> <p>Svakheter: Randomisert utvalg av elever fra hele landet kan gi feil prognose på data, da dette kanskje ikke gjelder enkelte deler av landet.</p>
Relevans	<p>Studien har relevans til oppgaven ved å nettopp belyse problemstillingen om hvordan rusbruk kan påvirke elevers akademiske engasjement og prestasjon, hvor vernepleieren kan spille en god rolle i å aktivt jobbe forebyggende i skolen.</p>

Etikk	Dataen ble anonymisert og hentet inn fra hele landet. Utvalget av elevene har vært et randomisert multistadium valg. Studien ble også godkjent av Michigan Institutional Review Board.
-------	--

Tabell 5. Artikkel 2.

Full referanse	Fagan. A. A., Kendler. K. S., Lichtenstein. P., Sundquist. K. & Sundquist. J. (2018). Academic Achievement and drug abuse risk assessed using instrumental variable analysis and Co-relative design. <i>JAMA Psychiatry</i> , 2018(11), s. 1182-188. doi:10.1001/jamapsychiatry.2018.2337
Hensikt	Hensikten med studien var å avklare assosiasjonen mellom akademisk prestasjon og rusmisbruk.
Metode	Forskningen ble utført i 2018 med kvantitativ metode og analyserte data fra svenske innbyggere fra hele landet. De innhentet data fra «National School Registry» for alle studenter i niende klasse fra 1988-1997.
Utvalg	Innbyggere i Sverige som ble født mellom 1971-1982. 934 462, 478 341 menn og 456 121 kvinner med en gjennomsnittsalder på 34.7 år.
Resultater	Etter forskningen fant de at: <ul style="list-style-type: none"> - Akademisk prestasjon hadde en klar assosiasjon med rusrelaterte utfordringer. - At skoleprogrammer for å styrke skoleprestasjoner har en betydelig forebyggende effekt på langtids rusrisiko.

	<ul style="list-style-type: none"> - Behov for oppfølging skulle problematikken vedvare for å forhindre videre ettervirkninger i voksen alder.
Kvalitetsvurdering	<p>Styrker:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Et stort utvalg av representanter fra hele Sverige, av begge kjønn og samme alder. - Det store utvalget av kandidater gir et godt innblikk innenfor relevans mellom akademisk prestasjon og rusmisbruk i Sverige. <p>Svakheter:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dataen er bare innhentet fra Sverige. - Dataen kan ikke erstatte data innhentet fra intervju. - Deres oppfattelse og bruk av akademisk prestasjon er ikke en perfekt illustrasjon på hvordan det defineres i utdanningslitteratur. - De kunne ikke finne formidlere som ga annen data, slik som tendensen til lavt presterende elever til å assosiere seg med elever på likt nivå og andre sosiale faktorer som kan påvirke.
Relevans	<p>Artikkelen svarer på problemstillingen ved å presentere funn fra data innhentet fra niende trinn (16 år gamle elever) og knytte disse opp imot akademisk prestasjon og risikoen for rusrelaterte utfordringer. De viser også til videre problematikk og konsekvenser dette kan ha senere i livet.</p>
Etikk	<p>Undersøkelsen ble gjennomført henhold til den etiske standarden fra det nasjonale instituttet for menneskelig eksperimentasjon fra Helsinki (1975) revidert i 2008. De fikk bekreftet</p>

	etisk bruk av The ethical review board of Lund University i Malmø som også kom fram til at de kunne unngå pasientenes samtykke.
--	---

Tabell 6. Artikkel 3.

Full referanse	Arthur, M. W., Brown, E. C., Briney, J. S., Hawkins, J. D., Abbott, R. D., Richard, F. C., Becker, L., Langer, M. & Mueller, M. T. (2015). Examination of substance use, risk factors and protective factors on student academic test score performance. <i>Journal of School Health</i> , 2015(8), s. 497-507. doi: 10.1001/jamapsychiatry.2018.2337
Hensikt	Å finne relasjonen mellom elever og rusbruk, risiko og beskyttelsesfaktorer som kan være en indikasjon på tenåringers atferd og akademisk prestasjon.
Metode	Kvantitativ metode med hierarkisk generaliserte lineære modeller som ble brukt til å forutse assosiasjoner ved risikofaktorer og sannsynligheten til å møte den akademiske standarden. De kontrollerte også demografiske og økonomiske faktorer som er assosiert med prestasjon.
Utvalg	10. klasse elever i USA fra 237 skoler og 171 skoledistrikt.
Resultater	I forskningen fant de at: <ul style="list-style-type: none"> - Skoleprogrammer og tiltak for å styrke utfoldelsen av sosiale og emosjonelle ferdigheter kan påvirke akademisk prestasjon positivt. - Sosiale og emosjonell utvikling spiller en viktig rolle når det gjelder promotering av akademisk prestasjon.

	<ul style="list-style-type: none"> - At grad av bruk av rusmidler og sårbarhets- og beskyttelsesfaktorer kan forutsi akademisk prestasjon.
Kvalitetsvurdering	<p>Styrker:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stort utvalg av representanter med en jevn kjønnsfordeling. - Mangfoldig og sterkt fagpersonell. - Dataen var innhentet fra 237 skoler og 171 skoledistrikt. <p>Svakheter:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dataen som ble innhentet var fra 2003, mens forskningen ble utgitt i 2015. - Dataen kan ikke erstatte data innhentet fra intervju. - Deres definisjon på AA (academic achievement) er ikke den perfekte rekonstruksjonen av hvordan det blir definert i utdanningslitteratur.
Relevans	Artikkelen viser relevans til problemstillingen da deres mål var å finne faktorer for å forebygge rusrelaterte utfordringer og finne hvilke tiltak som kan settes i gang for å høyne elevenes akademiske prestasjon og samtidig forbygge rusbruk.
Etikk	Artikkelen innhentet informasjon fra WASL og dataen inneholdt ikke student-spesifikke data slik at man ikke kan gå tilbake og finne igjen enkeltstudenter i informasjonen.

Tabell 7. Artikkel 4.

Full referanse:	Omari, F. A., Salomonsen-Sautel, S., Hoffenberg, A., Anderson, T., Hopper, C. & Toufiq, J. (2015) Prevalence of substance use among Moroccan
-----------------	--

	<p>adolescents and association with academic achievement. <i>World Journal of Psychiatry</i>, 2015(4), s. 425-431.</p> <p>doi: 10.5498/wjp.v5.i4.425</p>
Hensikt:	<p>Hensikten med studiet var å finne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sammenhengen mellom bruken av rus og akademisk prestasjon blant ungdommer i Marokko. - Kjønnsforskjellen blant elevene. - Prevalensen av bruk av rusmidler hos elevene.
Metode:	<p>Metoden brukt under studien er observasjonsstudiet og intervjustudium av kvalitativ art.</p>
Utvalg	<p>2319 elever fra tiendeklasse til andre videregående fra 36 offentlige marokkanske videregående skoler.</p> <ul style="list-style-type: none"> - 16 skoler i Salé og 20 skoler i Rabat. - Gjennomsnittsalderen var 17.5 år.
Resultater	<p>Under studien fant de at:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 16% av jentene har inntatt alkohol, hashish eller psykotropiske stoffer, og hele 40% av guttene. - De fant assosiasjoner mellom bruk av disse stoffene fra de siste dagene og lavere akademisk prestasjon. Dette gjaldt hos begge kjønn.
Kvalitetsvurdering	<p>Styrker:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Data innhentet fra 36 skoler med en stor andel studenter. - Dyktige fagfolk med spesialisering innenfor tematikken. <p>Svakheter:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - Hadde manglende forskning på hvordan sosialiseringmønstre har betydning på rusmiddelbruk hos forskjellige kjønn. - Manglende forskning på hvilke beskyttelsesfaktorer som har hjulpet elever med høyere akademisk prestasjon som prøvde rusmidler i ung alder og ikke utviklet en avhengighet. - Undersøkelsen inkluderte ikke elever med store deler udokumentert fravær.
Relevans	Besvarer problemstillingen ved å belyse sammenhengen mellom lavere akademiskprestasjon og rusmiddelbruk. Innehar også data på kjønnsforskjeller og rusbruk.
Etikk	<p>Det ble innhentet passivt samtykke fra foreldrene og godkjent av det marokkanske ministeriet for utdanning.</p> <p>Studentene ga også muntlig samtykke til undersøkelsen.</p> <p>Studien var anonym og frivillig. De fikk valget til å ikke svare på spørsmål dersom de ikke ønsket det.</p>

Tabell 8. Artikkel 5.

Full referanse	<p>Akua, B., Samek, D. R. (2023). The developmental unfolding of substance use disorder symptoms and academic achievement in the transition into and out of college. <i>Science Direct</i>. 2023(137), s. 1-8.</p> <p>https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2022.107530</p>
Hensikt	<p>Hensikten med studien var å:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Finne assosiasjonen mellom alkohol og cannabis inntak og deres påvirkning på

	akademisk prestasjon igjennom 4 år på college.
Metode	Det ble gjennomført i en onlinestudie hvor 700 førsteklasinger ble invitert, 511 studenter ble lokalisert og 209 gjennomførte det.
Utvalg	Studenter fra college i sørøstlige USA. 209 studenter, 62% kvinner og 90% kaukasisk.
Resultater	<p>Resultatene viser:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Relasjon mellom høyere inntak av cannabis og alkohol vil medføre lavere karakterer hos studenter på college. - Viktigheten av screening ved innkomst på college. - Assosiasjoner mellom inntak av marijuana og skoleskulking og skoleprestasjoner over 4 år.
Kvalitetsvurdering	<p>Styrker:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Studiet fulgte elevene over 4 år. Dette gir et godt innblikk i av hvilke konsekvenser inntak av marijuana og alkohol kan ha å si for skolegangen igjennom college. - Studien samsvarer med tidligere studier som har forsket på assosiasjon mellom marijuana/alkohol og akademisk prestasjon. <p>Svakheter:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oppdaget flere hull i relasjonen mellom marijuana inntak og alkohol og akademisk prestasjon hvor det trengtes forskning for å utforske. - Manglet dosering på inntak av marijuana, men hadde dette inkludert i alkohol-dataen.

	<ul style="list-style-type: none"> - Mesteparten av deltakerne var kaukasiske, slik at dataen mulig ikke kan brukes hos minoritetsbefolkning eller studenter av annen etniskopprinnelse.
Relevans	<p>Under forskningen fant de at:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Artikkelen viser relevans ved å belyse hvilken påvirkning rusmiddelbruk har på akademisk prestasjon i overgang til universitet og til endt skolegang.
Etikk	<p>Et randomisert antall Deltakere til studien ble invitert til å gjennomføre forskningen. De godkjente bruk av innhentet informasjon og ga samtykke til gjennomføringen. Informasjonen ble anonymisert.</p>

3.4 Analyse

Tabell 9. Aveyards tematiske analysemodell

Analysemodellen jeg benyttet for denne oppgaven var Aveyards tematiske analysemodell som var fremstilt i Thidemann (2019, s. 98). Denne modellen beskriver hvordan vi kan analysere vitenskapelige artikler på en systematisk måte.

Når litteratursøkene, som beskrevet i tabellene over, var gjennomførte gikk jeg grundigere tilverks i hva artiklene inneholdt. Dette arbeidet startet først med at jeg skumleste artiklene for å innhente data for hva studiene inneholdt før jeg videre gjennomførte en mer detaljert leseprosess av artiklene hvor jeg noterte meg ned data som viste relevans og var nyttige for oppgaven. Det viste seg at å gjennomføre prosessen slik resulterte i en god oversikt over tematikken som ble omfanget i artiklene.

I neste steg av den tematiske analysen satt jeg søkelys på resultatene som ble presentert i forskningen for å avdekke om artiklene hadde relevans til problemstillingen. Å identifisere temaene slik bidro til å belyse relevansen til oppgaven og ga gode ekskluderings og inkluderingskriterier. Tabellen som vist nedenfor viser tre utvalgte temaer i henhold til oppgavens relevans. Før jeg endte opp med disse 3 temaene hadde

jeg flere som jeg hadde notert meg ned under lesingen. Jeg startet med «skolepåvirkning», «rusmisbruk», «rusinntak», «skoleprestasjon», «fravær», «karakterer», «forslag til tiltak» og «videre tiltak». Disse begrepene ble så satt sammen til 3 mer overordnede begrep som vist i tabellen: «Akademisk prestasjon», «akademisk engasjement» og «tiltak videre». Etter jeg hadde dannet meg disse tre overordnede temaene gikk jeg videre til verks i lesingen med markeringstusj med ulike farger for å kunne markere meg hvor tematikken ble presentert i artiklene. Det å kunne gruppere tematikken slik også gå til verks for å finne presentasjonen av tematikken i forskningen hjalp til å visualisere likheter i artiklenes resultater og omfang. Disse tre temaene ble til slutt valgt på grunn av deres betydning til å representere resultatene i resultatdelen av oppgaven for å kunne belyse problemstillingen.

Tabell 9. Aveyards tematiske analysemodell (Aveyard, 2019 i Thidemann, 2019, s. 98)

Tema	Artikkel 1	Artikkel 2	Artikkel 3	Artikkel 4	Artikkel 5
Akademisk prestasjon	x	x	x	x	X
Akademisk engasjement	x	x			
Tiltak videre	x	x	x		x

4.0 Resultater

I dette kapittel kommer jeg til å presentere funnene som ble gjort i analysedelen. Disse funne vil bli presentert i 3 hovedtemaer, «*akademisk prestasjon*», «*akademisk engasjement*» og «*tiltak videre og forebyggende arbeid*».

4.1 Akademisk prestasjon

Ved akademisk prestasjon ligger det flere variabler, dette er karakterer, skoleprestasjoner og akademisk karriere.

Forskningen gjennomført av Bugbee et al. (2019) fant flere funn knyttet til akademisk prestasjon. Studiet ble gjennomført av 9578 elever i andreklasser på videregående hvor

forskningen hadde som formål å finne sammenhengen mellom avholdenhet fra rusmidler og sammenhengen med 4 akademiske variabler, skoleskulking, karakterer, emosjonelt akademisk engasjement og akademisk selvtillit. Elever som hadde brukt rusmidler i løpet av det siste året hadde 1.74 ganger større sannsynlighet til å ha lavere karakterer enn elever som har vært avholds hele livet (Bugbee, et al., 2019, s. 145-156).

Lignende funn ble gjort i artikkel 4 av Omari, et al. hvor de fant at elever som var jenter med et tidligere rusinntak var 2.62 ganger mer sannsynlig til å ha gjennomsnittlige eller lavere karakterer og 2.08 ganger mer sannsynlig hos gutter, men funnene gjort i studien viser en klar assosiasjon mellom lavere akademisk prestasjon og rusinntak de siste 3 dagene i begge kjønn (Omari, et al., 2015). Forskjellen hos disse to artiklene kan vi se på sannsynligheten for lavere karakterer, hvor Bugbee et al. (2019) presenterer et funn på 1.74 ganger større sannsynlighet og Omari et al. et funn på 2.62 og 2.08 ganger større sannsynlighet.

Videre i artikkel 5 kunne man også finne data til å styrke hypotesen om at rusmiddelbruk kan assosieres med lavere akademisk prestasjon. Inntak av cannabis og et større alkoholinntak hadde sammenheng med lavere gjennomsnittlige karakterer hos elever i college (Akua & Samek, 2022, s. 1-8). I artikkel 2 kunne man finne like funn selv i et større antall elever, men med ulik sammenheng. I denne forskningen ønsket de å finne sammenhengen mellom lavere akademisk prestasjon og rusavhengighet. Lavere akademisk prestasjon hadde en tydelig sammenheng med risikoen for rusavhengighetsregistrering (Kendler, et al., 2018, s. 1182-1188).

4.2 Akademisk engasjement

Akademisk engasjement i denne oppgaven tar for seg en rekke variabler som akademisk selvtillit, følelser knyttet opp imot skolen og skulking (udokumentert fravær). Disse variablene vil være forskjellige fra artikkel til artikkel.

I artikkelen skrevet av Bugbee, et al. (2019) fant man flere variabler av akademisk engasjement og dets tilknytning til rusmiddelbruk. En av variablene elevene ble målt på var skoleskulk, hvor elever som hadde hatt rusinntak i løpet av det siste året hadde en 2.71-ganger større sannsynlighet til å skulke. Bugbee, et al. (2019) refererte til en forskning hvor det viste seg at den umiddelbare belønningen man kan få av et rusinntak tar over deres oppmerksomhet istedenfor den langtids belønningen man kan få av akademisk innsats. Dette kan medføre en bortprioritering av skolens langtidsbelønnende

effekt og heller rette fokuset på den umiddelbare og kortvarige belønningseffekten man kan oppnå ved inntak av rusmidler (Bugbee et al., 2019, s. 145-156).

En annen korrelasjon man fant mellom akademisk engasjement og rusinntak var i femte klasse på barneskolen. Hadde elevene en positiv emosjonell forbindelse til skolen så hadde man større sannsynlighet til å ha en utsatt debut alder for alkohol. Dette igjen kan brukes til å forutsi lavere grad av alkoholinntak i andre klasse på videregående skole, som igjen kan knyttes til akademisk prestasjon senere i livet. Det viste seg også under forskningen at elever som har vært avholds hele livet hadde bedre akademisk selvtillit og bedre emosjonelt akademisk engasjement i løpet av det siste året. Sammenlignet med elever som hadde rusinntak det siste året så hadde elever som var avholds hele livet mye høyere score for akademisk engasjement. Elever som var avholds hadde også mer selvtillit i sine akademiske ferdigheter og en mer positiv følelse rettet mot utdanning og skole (Bugbee, et al., 2019, s. 145-156).

4.3 Tiltak videre og forebyggende arbeid

Man finner i forskningen flere empiriske data som gir grunnlag for å se at det trengs forebyggende arbeid og tiltak rettet mot elevene for å forebygge rusproblematikk. Flere av artiklene nevner forskjellige innfallsvinkler og muligheter for skolene å jobbe tiltaksrettet med.

Kendler et al. (2018, s. 1182-1188) kommer ikke med eksempler på tiltak, men kommer heller med et utsagn om at deres data legger grunnlag for at programmer og tiltak knyttet til å forbedre elevens akademiske prestasjon samt en jevnlig oppfølging av enkelte elever med slik problematikk vil resultere i en reduksjon i en langtids rusavhengighetsrisiko. Bugbee et al. (2019, s. 145-156) konstaterer at en stor faktor hos elever som ikke presterer særlig akademisk kan være rusbruk. Skolehelseprogram spiller derfor en stor rolle i å promotere akademisk prestasjon ved å adressere flere årsaker til akademiske vanskeligheter, slik som rusbruk. De presenterer videre tiltak som start punkt for en strategi for forebyggende arbeid.

De starter med å presentere at ressurser som tid og økonomi bør prioriteres på slike skoleprogrammer. Kompetanse hos lærere og andre ansatte i skoleverket for å kunne plukke opp varseltegn og sårbarhet for å komme i gang med tidlig intervensjon. Skoleprogrammer som settes gang i svært tidlig alder har vist seg å ha god effekt i senere leveår. Det å adressere sosiale normer, innflytelse fra samfunnet og andre. Screening metoder slik som besøk hos helsesykepleier på skolen, sport og møte med

skolerådgivere, å igangsette forhold og tilknytninger til helsepersonell med ekspertise og utdanning innenfor rusbruk slik at man har noen å gå til og kjenner når man eventuelt trenger hjelp for sin avhengighet eller bruk. Til slutt finner man at utdanningsbaserte meldinger til foresatte med helsemessige fordeler ved å holde seg avholds, eksempelvis en statistisk økning i akademisk prestasjon og engasjement (Bugbee, et al., 2019, s. 145-156).

Arthur et al. (2015, s. 497-507) fant at tjenesteytere innenfor skoleverket trenger kompetanse og informasjon angående både risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer, slik som nevnt i artikkel 2. De legger vekt på skolens monitorering av elevenes risikofaktorer, slik som familie- og sosiale liv, inntekt og andre faktorer som kan gjøre at man er sårbare for å danne seg en rusavhengighet. Skoleprogrammer som har som mål å bedre elevens sosiale og atferdsmessig helse ved å redusere risikoer og forsterke beskyttelsesfaktorer. (Arthur, et al., 2015, s. 497-507).

Akua & Samek (2023, s. 1-8) sin artikkel omhandler elever på universitetet og la vekt på å nå første års studenter så tidlig som mulig. Ved noen universiteter eksisterer det allerede utdanningsprogrammer for å gi innsikt i elevenes helse knyttet opp mot alkohol slik som AlcoholEdu. De legger videre vekt på at slike tiltak ikke er nok, og man må sette inn flere ressurser for å redusere alkoholproblematikken, annet enn de forebyggende programmene på universitetet. I denne artikkelen kommer det også frem at screeningprogrammer av første års elever for å screene rusrelaterte utfordringer kan være et godt forebyggende tiltak, ettersom studenter ofte utvikler disse problemene før universitetet vil det være sentralt å screene dem ved innkomst. Screening først og intervensjon senere slik at man kan inkludere de i psykoedukative programmer og komme i kontakt med helsetjenesten tidlig i forløpet (Akua & Samek, 2023, s. 1-8).

5.0 Diskusjon

Oppgaven fokuserte på denne problemstillingen:

Hvilken påvirkning har rusrelaterte utfordringer på elevers skolegang fra ungdomsskolen og ut videregående?

Etter endt analyse ble disse temaene ansett som de mest sentrale:

Rusmidlers påvirkning på elevers skolegang og vernepleierens rolle i rusforebyggende arbeid i skoleverket

5.1 Rusmidlers påvirkning på elevers skolegang

Slik som sett i resultatene har rusinntak er stor påvirkning på skolegang.

Bugbee, et al. (2019) fant at elever som hadde et rusinntak i løpet av det siste året hadde en 2.71-ganger større sannsynlighet for å skulke skolen. Den umiddelbare belønningen man kan oppnå av et rusinntak kan overstyre oppmerksomheten rettet mot den langtidsbelønnende effekten akademisk innsats kan gi og dermed resultere i en bortprioritering av skolen ønskede effekt (Bugbee, et al., 2019). Dette kan sees på med Reidar Holes (2014, s. 60-63) forståelsesmodell: valg, læring og tankefeil. Hole forteller om det rasjonelle valget man tar før et eventuelt rusinntak. Dette vil si at man velger å innta rusmidler ut ifra et rasjonelt valg etter en beslutningsprosess. Man gjennomgår en vurderingsprosess hvor individet vil handle igjennom vurderingen av den fremtidige nytten valget har. Dermed vil rusinntak gi en umiddelbar belønnende effekt som tar overhånd over den langtidsvirkende effekten akademisk innsats kan gi. Dette kan f.eks. være en bortprioritering av skole som resulterer i skulk, og valget kan da være rusinntak.

Rusproblematikk knyttet opp imot arbeidssituasjoner og skole kan være tvetydige. Personer med rusproblemer kan ha en tendens til å være upresise, ha en reduksjon i jobbkvalitet og inneha mye småfravær. Disse problemene kan skyldes rusproblematikk, men kan også skyldes andre eksterne forhold. Det vil bli vanskeligere for personen å få brukt sine egne ressurser på en nyttig måte hvis rusbruken skulle vedvare over lengre tid. Småfraværet, skoleskulk og upresishet er også faktorer som kan være et resultat av rusproblematikk i skolen (Hole, 2014, s. 45-47).

Omari, et al (2015) fant at elever med et tidligere rusinntak hadde 2.62 ganger større sannsynlighet til å ha gjennomsnittlige dårligere karakterer hos jenter og 2.08 ganger større sannsynlighet hos gutter. De fant også en klar assosiasjon mellom lavere akademiskprestasjon og rusinntak under de 3 siste dagene, dette hos begge kjønn. Lignende funn ble også gjort av Akua & Samek (2022) hvor man fant en klar sammenheng mellom inntak av cannabis og alkohol og lavere gjennomsnittlige karakterer. Videre for å sterke hypotesen fant også Kendler, et al. (2018) en sammenheng mellom lavere akademisk prestasjon og rusavhengighetsregistrering, bare motsatt vei. Lavere akademisk prestasjon hadde en assosiasjon med rusinntak.

En slik rusavhengighetsregistrering i skolen kan sees på i et selvmedisineringsperspektiv hvor eleven bruker rusmidler som en medisin for å behandle annen problematikk. Det kan tenkes at lavere akademisk prestasjon enn jevnaldrende og stress rundt dette kan være årsaken til rusproblematikken, noe som kan tenke seg utgjør

en ond spiral hvor eleven ruser seg for å håndtere stresset rundt lavere akademisk prestasjon, men som igjen resulterer i å opprettholde dette nivået eller senke det. Andre årsaker til dette kan også være andre risikofaktorer som familie- og sosiale liv, økonomi eller psykososiale forhold, hvor eleven blir sin egen lege og velger å selvmedisinere seg selv med rus for å håndtere problematikken (Hole, 2014, s. 61-62). Dette kan også ses på under studien gjort av Bugbee, et al. (2019) hvor man fant en korrelasjon mellom akademisk engasjement og rusinntak i femte klasse på barneskolen. Hadde elevene en positiv emosjonell forbindelse til skolen hadde man en større sannsynlighet til å ha utsatt debut alder for alkohol og et lavere alkohol inntak på videregående skole. Elevene som holdte seg avholds hadde bedre akademisk engasjement og mere selvtillit i sine akademiske ferdigheter. Det kan tenkes at dersom eleven har god selvtillit i sine akademiske ferdigheter og gode prestasjoner i skolen vil dette mulig kunne være forebyggende for selvmedisineringen som kan bli gjort for å håndtere stresset.

Den nevnte onde spiralen i selvmedisineringen kan også ses på som en tankefeil, hvor eleven med mangel av stresshåndtering og dårlig selvkontroll bruker rusmisbruk som en reaksjon på en gitt hendelse og opplevelsen av den. Det kan tenkes at en slik ond spiral kan være mottakelsen av dårlige nyheter eller karakterer på skolen, hvor tankemønsteret og lav mestringstro kan resultere i rusmisbruk, som igjen svekker den allerede dårlige akademiske prestasjonen. For å bistå eleven i dette tankemønsteret kan man som vernepleier undervise eleven i hvordan man hensiktsmessig kan håndtere slike situasjoner og utforske hvordan elevens selvforståelse og mestringstro står i forhold til kravene som blir stilt på som skolen og hvordan man kan tilrettelegge læringsarenaen ut ifra disse forutsetningene (Hole, 2014, s. 62-63). Vi har tidligere sett i resultatene at rusproblematikk hos elever har en klar påvirkning på skoleprestasjoner og karakterer. Denne påvirkningen på karakterer kan også forårsakes fra eksterne forhold, men kan også påvirkes av disse nevnte forholdene hvis man ser på det som et helhetlig problem. Det kan tenkes at et negativt forhold til skole og utdanning samt manglende akademisk selvtillit og udokumentert fravær være årsaker til den negative påvirkningen på karakterer, og ikke at rus direkte er koblet opp imot dårligere karakterer, men heller som et helhetlig fenomen med påvirkning på flere faktorer som spiller inn.

En annen måte å forstå disse konsekvensene på hos individet er å se på de i en systemisk sammenheng i skolen. Rusproblematikken kan bli forstått som en prosess hvor individet innhenter kompetanse, tilhørighet og tilknytninger til andre med samme rusproblematikk, hvor deres muligheter hos andre miljøer blir mindre og mindre. Eksempelvis så kan elever med rusproblematikk ha en tendens til å assosiere seg med andre som også innehar et rusproblem, og man blir derfor stemplet som en misbruker i

skolemiljøet. Eleven kan da bli konstruert som en avviker på skolen og vil være en fare for andre (Hole, 2014, s. 65-67).

Ved slik problematikk på skolen hvor man opplever utenforskap og assosiasjoner med jevnaldrende som har avvikende akademiske ferdigheter og rusproblematikk kan det tenke seg at det kan være vanskelig å kunne oppnå et godt forhold til skole og samtidig opprettholde et godt akademisk engasjement. Som nevnt så kan det være vanskelig å komme seg ut av slike situasjoner som kan resultere i en håpløshet hvor man må velge om et forhold til en slik gruppe eller å stå alene i det.

5.2 Vernepleierens rolle i rusforebyggende arbeid i skoleverket

Som sett i datainnsamlingen så kan man tenke seg at det er et stort behov for kompetanse og tiltak samt gjenkjenneleskompetanse for å forebygge rusinntak i skolen. Konsekvensene av mangel på dette som sett på i forskningen vil være lavere akademisk prestasjon, vedvarende rusproblematikk og manglende akademisk engasjement. Flere av artiklene jeg har sett på kommer med forslag til tiltak og/eller tips til forebyggende arbeid.

Bugbee, et al. (2019) kom med flere eksempler på forebyggende arbeid og tiltak som kan igangsettes i skolen for å forebygge rusmisbruk. Et av de nevnte tiltakene som Bugbee et al. (2019) nevner er adresseringen av sosiale normer og innflytelse fra samfunnet. Et eksempel på hva dette kan innebærer er å diskutere rusmidler og hvordan det påvirker elevene, spesielt når det gjelder å føle tilhørighet hos enkelte grupper. Ved å adressere disse problemene. Hole (2014) forteller om den sterke innflytelsen som rus og alkohol har på barn og ungdom igjennom tv-serier, filmer, musikk og annen underholdning. Det å kunne adressere slik problematikk ungdommen blir eksponert for vil da ha en forebyggende og hensiktsmessig virkning. Barn og ungdom kan være lettpåvirkelige og la seg rive med i en fantasi man finner på tv-skjermen og finner forbilder som har en positiv holdning til rus. Noe av dette arbeidet vil være å formidle faktabasert informasjon til å hjelpe elevene med å reflektere og bevisstgjøre hvilken påvirkning rusmidler kan ha på elevene. Man kan også supplere slik formidling ved å undervise elevene i selvbestemmelse og hvordan å håndtere sosialt press (Hole, s. 88, 2014).

En slik vektlegging av kompetanse i sosiale ferdigheter stilles også i lys av Arthur et al. (s. 497-507, 2015) hvor man legger vekt på skoleprogrammer som har som mål å forbedre elevenes sosiale ferdigheter og psykiske helse ved å redusere risikofaktorer og forsterke beskyttelsesfaktorer. Det å kunne monitorere elevenes risikofaktorer som familie- og sosiale liv og kan være svært gunstig for en vernepleier i miljøarbeiderrollen hvor man danner seg en annen tilnærming og nærhet til elevene når man befinner seg utenfor klasserommet. Arthur et al. (2015, s. 497-507) Fortsetter med å vektlegge at tjenesteyterne som jobber i skoleverket har den kompetansen og informasjonen som trengs for å kunne vite hva risikofaktorene er og hva som kan gjøres for å redusere dem (Arthur, et al., 2015, s. 497-507).

I arbeid som vernepleier på skolen i rollen som miljøarbeider kan det dermed tenkes at man kan supplere lærerrollen med et sosialpedagogisk fokus som havner utenfor klasserommet og danne en nærhet til elevene. Barna og ungdom har behov for en tverrfaglig kompetanse og den vernepleierfaglige profesjonsrollen har et godt utgangspunkt til å kunne supplere med kompetanse for å dekke de forutsetningene som trengs for å styrke de psykososiale oppgavene skolen har tatt på seg (Gjertsen et, al., (2018). Slike oppgaver kan være å møte elevene utenfor klasserommet og danne seg et godt innblikk i elevenes psykososiale situasjon hvor man kan adressere rusproblematikk utenfor klasserommet. Ved en slik tilnærming kan man enklere kunne plukke opp varseltegn og faktorer for sårbarhet som ikke lar seg vise i klasserommet.

Regjeringen konstaterer i sin strategi for å bedre psykisk helse at alle elever bør ha tilgang til et lokalmiljø som legger til rette for rusfrihet og ha tilgang på miljøer som innehar positive relasjoner til voksne og sosial støtte. Man skal også kunne få oppleve mestring og muligheter til engasjement på skolen for å skape positive holdninger til skolen (Regjeringen, 2017). Slik som sett tidligere under akademisk engasjement så er positive holdninger til skolen og en god selvtilitt i sine akademiske ferdigheter forebyggende effekter for rusmisbruk. Det kan dermed tenkes at man som vernepleier vil man ha et godt utgangspunkt til å danne trygge og positive relasjoner til elevene og understøtte dem både i og utenfor klasserommet, samtidig som dette har en direkte positiv effekt på elevene vil det også være rusforebyggende i den effekt som nevnt av at det styrker holdningene til skolen og skaper en bedre selvtilitt i ferdighetene ved opplevd mestring. For å kunne oppnå denne mestringen vil det kunne trengs tilrettelegging av både klasseromsmiljø, men også andre faktorer. Slik tilrettelegging kan være svært sentral i vernepleierens kartleggingsarbeid.

Bugbee et al. (2019) forteller at et godt tiltak for forebyggende arbeid kan være å plukke opp tidlige varseltegn for å igangsette intervensjon så tidlig som mulig (Bugbee

et al., 2019). Som vernepleier på skolen kan man kunne bidra med å «scree» elevene med en slik tilnærming og videre kunne bidra med å igangsette besøk hos helsesykepleier eller rådgivere for å komme i gang med en intervensjon.

Hole (2014) nevner også hvordan rusforebyggende arbeid også omfatter elevenes foreldre. I likhet med Bugbee (2019) legger de vekt på utdanningsbaserte meldinger og informasjon til foresatte for å hjelpe å holde både foreldre, men også elevene avholds. Dersom de foresatte skulle streve med egne rusproblemer kan dette bli problematisk for barna, og noe av det forebyggende arbeidet vil dermed også falle over til foreldrene. Det å kunne jobbe rusforebyggende opp imot foreldre kan da tenke seg å komme under vernepleierens brobyggerrolle, hvor vernepleieren jobber på systemnivå for å sikre god tilrettelegging (Brask et al., 2016, s. 42).

Som sett tidligere i artiklene så kan en risikofaktor for rusmisbruk være dårlige akademiske prestasjoner. Et slikt innsyn i det akademiske nivået er det ofte lærerne som sitter med og det kan dermed tenkes at det kreves et tverrfagligarbeid mellom miljøarbeiderne og lærerne for å omfatte problemet som en helhet. Fagan et al. (2018) legger vekt på at deres data legger grunnlag for at tiltak knyttet til å forbedre elevenes akademiske prestasjoner og en jevnoppfølging av elevene vil resultere i en reduksjon av langtidsrusavhengighetsrisiko.

I likhet med Bugbee et al. (2019) skriver regjeringen (regjeringen, s. 20, 2017) at det er avgjørende å kunne identifisere rusproblematikken hos elevene før det blir for sent. Det å komme i gang med tidlig intervensjon krever bedre metoder for å avdekke problemene samtidig som det kan tenkes at det krever en bedre kompetanse og en sterkere kunnskap hos tjenesteutøverne som jobber i skolen. Det følger derfor av regjeringens strategi et mål om å heve kompetansen rundt problematikken og øke kompetansen rundt avdekking og kartlegging av den (Regjeringen, s. 20, 2017). Det kan tenkes at mye av denne kompetansen burde ligge hos vernepleieren som tjenesteutøver i skoleverket.

Som nevnt i teorien så har vernepleieren fire kjerne roller: partnerrollen, brobyggerrollen, ansvarsrollen og pådriverrollen (Brask, et al., 2016, s. 41-42). Ved rusforebyggende arbeid i partnerrollen vil det tenke seg at vernepleieren jobber i samhandling med elevene på individnivå for å kunne fremme tilrettelegging for god kommunikasjon og skape trygghet i skolehverdagen. Videre har vi brobyggerrollen som er rollen hvor vernepleieren er samhandlende på systemnivå og er i kontakt med elevens nærpå personer, andre instanser, nettverk, familie og tverrfaglige team. Det kan tenke seg at disse to rollene står mest sentralt i det rusforebyggende arbeidet på skolen da det trengs oppfølging på individnivå av hver enkelt elev som sett av Hole (2014) av de som

befinner seg i risikozonen for rusproblematikk og det å kunne jobbe systematisk med kartlegging av risiko og/eller beskyttelsesfaktorer på et større nivå. Dette kan være f.eks. samhandling med familie og barnevernstjenester for å sikre eleven et godt og sammensatt tjenestetilbud for å understøtte eleven i rusproblematikken og samtidig samarbeide med skolehelsetjenesten, eventuelle rusteam i kommunen og andre instanser som eleven har krav på å få bistand fra (Brask, et al., 2016, s. 41-42).

6.0 Konklusjon

Denne litteraturstudien hadde som mål å undersøke de faktorene som påvirker elevenes forhold til rusproblematikk og dets innvirkning på deres skolegang, både med hensyn til akademisk prestasjon og akademisk engasjement. Studien hadde også som formål å undersøke hvilke tiltak og faktorer som bør vektlegges i det forebyggende arbeidet i skolen.

Forskningen tyder på at rusmisbruk har en tydelig innvirkning på elevenes akademiske prestasjon og akademiske engasjement. Det eksisterer en klar sammenheng mellom rusmisbruk og fravær, dårligere karakterer, redusert akademisk selvtillit og negative holdninger til skole og utdanning.

Som vernepleier, som arbeider som tjenesteutøver i skolesektoren, er det avgjørende å ha tilstrekkelig kompetanse, erfaringsbasert kunnskap og faglig kompetanse for å kunne forebygge og tilrettelegge for et rusfritt og trygt skolemiljø. Å kunne gjenkjenne risikofaktorer og identifisere problematikken hos elevene er sentralt for å oppdage og intervensjon tidlig i elevens rusmisbruk før det utvikler seg til et større problem.

Konklusjonen av denne litteraturstudien er at det er flere faktorer som påvirker elevenes rusproblematikk, enten det er familiære faktorer, sosiale faktorer, stress, selvmedisinering, dårlige psykososiale miljøforhold eller akademisk engasjement. Studiene støtter og understreker viktigheten av forebyggende arbeid i skolen for å hindre rusproblematikk og samtidig støtte elevenes akademiske karriere og opprettholde god psykisk helse.

Ved videre forskning ønsker jeg å rette fokus mot hvordan rusmisbruk påvirker elevenes psykososiale forhold. Det kan også være nødvendig å undersøke sammenhengen mellom rusmisbruk og psykiske lidelser, spesielt knyttet til samtidig forekomst av rus- og psykiske lidelser (ROP-lidelser) i skolemiljøet. Slik forskning kan

bidra til å informere vernepleieres innsats i å håndtere disse komplekse problemstillingene og utvikle effektive tiltak.

7.0 Litteraturliste

- Akua, B., Samek, D. R. (2023). The developmental unfolding of substance use disorder symptoms and academic achievement in the transition into and out of college. *Science Direct*. 2023(137), s. 1-8.
<https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2022.107530>
- Arria, A. M., Bugbee, B. A., Beck, K. H. & Fryer, C. S. (2019). Substance use, academic performance and academic engagement among high school seniors. *Journal of School Health*, 2019 (2), s. 145-156.
<https://doi.org/10.1111/josh.12723>
- Arthur, M. W., Brown, E. C., Briney, J. S., Hawkins, J. D., Abbott, R. D., Richard, F. C., Becker, L., Langer, M. & Mueller, M. T. (2015). Examination of substance use, risk factors and protective factors on student academic test score performance. *Journal of School Health*, 2015(8), s. 497-507.
doi: 10.1001/jamapsychiatry.2018.2337
- Fagan, A. A., Kendler, K. S., Lichtenstein, P., Sundquist, K. & Sundquist, J. (2018). Academic Achievement and drug abuse risk assessed using instrumental variable analysis and Co-relative design. *JAMA Psychiatry*, 2018(11), s. 1182-188.
doi:10.1001/jamapsychiatry.2018.2337
- Fellesorganisasjonen. (2017). *Vernepleiere i skolen* [Brosjyre].
<https://www.fo.no/getfile.php/1311801-1548957840/Dokumenter/Din%20profesjon/Brosjyrer/Vernepleiere%20i%20skolen.pdf>
- Folkehelseinstituttet. (2018). *Narkotikabruk blant ungdom*. (Narkotika i Norge). Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/nettpub/narkotikainorge/bruk-av-narkotika/narkotikabruk-blant-ungdom/>
- Gjertsen, P. Å., Hansen, M. B. V., Juberg, Anne. (2018). Barnevernspedagogers, sosionomers og vernepleieres rolle og status i skolen. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 2018, s. 1-17. <https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2018-02-05>
- Hole, R. (2014). Forebygging og behandling av rusproblemer: En innføring (1. utg). Universitetsforlaget.

- Omari, F. A., Salomonsen-Sautel, S., Hoffenberg, A., Anderson, T., Hopfer, C. & Toufiq, J. (2015) Prevalence of substance use among Moroccan adolescents and association with academic achievement. *World Journal of Psychiatry, 2015(4), s. 425-431.*
doi: 10.5498/wjp.v5.i4.425
- Regjeringen. (2017). *Mestre hele livet. Regjeringens strategi for god psykisk helse* [Brosjyre]. <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/andre-dokumenter/hod/2017/mestre-hele-livet/id2568354/>
- Regjeringen. (2016). # *Ungdomshelse – regjeringens strategi for ungdomshelse 2016-2021* [Brosjyre].
https://www.regjeringen.no/contentassets/838b18a31b0e4b31bbfa61336560f269/ungdomshelsestrategi_2016.pdf
- Elin Skretting Lunde (2019). 1 av 7 unge har brukt cannabis siste året. I Statistisk sentralbyrå. Hentet 12. Mai 2023 fra <https://www.ssb.no/helse/artikler-og-publikasjoner/1-av-7-unge-har-brukt-cannabis-siste-aret>
- Thidemann, I-J. (2019). Bacheloroppgaven for sykepleierstudenter: Den lille motivasjonsboken i akademisk oppgaveskriving. (2.utg.). Universitetsforlaget.

